

V létě přijde vlna bankrotů, říká právník, který pomohl zachránit Smartwings

Firmy přežívají na státní pomoci a problémy vyvolané koronavirem často vůbec neřeší. Promrhaný čas jim nakonec může zlomit vaz.

– TEXT – Alžběta Vejvodová – FOTO – Honza Mudra

Sedm měsíců trvalo aeroliniím Smartwings jednání s bankami o poskytnutí nového úvěru, který by firmě umožnil přežít výpadek v cestování vyvolaný koronavirem. V létě vyhlášenou ochranu před věřiteli, která skýtala aerolinkám prostor pro mimosoudní jednání s bankami i akcionáři, musel soud dvakrát prodloužit. Podle právního zástupce aerolinek a specialisty na firemní restrukturalizace a insolvence z kanceláře Dentons Jiřího Tomoly ale nejde o nic neobvyklého. „Dá se říct, že Smartwings to vlastně zvládly v úžasné krátké době,“ říká advokát. Zachránit firmu ve finančních potížích nebývá snadné, i když za ní stojí tak jako v případě Smartwings věřitelé i akcionáři. Je to boj o čas. Tím ale teď podle Tomoly řada firem v potížích mrhá. Kvůli státní podpoře a ochranným opatřením řešení finančních problémů vyvolaných koronavirem zbytečně odkládají.

Navzdory omezením svazujícím byznys se v Česku podává méně insolvenčních návrhů než před pandemií. Za první čtvrtletí to bylo zhruba o čtvrtinu méně. Co můžeme v této oblasti očekávat do budoucna?

Insolvenční návrh je ten poslední moment, kdy se už nedá nic jiného dělat. Firmy by měly své finanční potíže řešit s věřiteli mimosoudně.

V tuto chvíli stále fungují efekty ochranných opatření. Stále je tady možnost žádat o mimořádné moratorium. Společnosti v problémech nemusí podávat insolvenční návrhy samy na sebe. Pokud jim nedochází peníze, nejsou úplně na dně, většina z nich to táhne dál s očekáváním, že se ekonomika zvedne. Vlna insolvenčních návrhů tak přijde se zpožděním. Řekl bych, že v létě můžeme čekat větší nárůst.

Jak velkou úlevou pro podniky je, že na sebe nemusí podat insolvenční návrh?

Když manažer, odpovědný statutární orgán, dostane od svého právníka informaci, že návrh na insolvenční podání nemusí, řekne si většinou, že krizi nějak přestojí. Spousta společností proto problémy vyvolané koronavirem neřeší.

Je tedy chybou, že společnosti ve finančních problémech nyní nic nenutí podat na sebe insolvenční návrh? Situace kolem pandemie koronaviru je naprosto výjimečná a bezprecedentní, takže si myslím, že je dobře, že tady nějaká opatření jsou. Řešení podnikových krizí ale není jen otázkou insolvenčních návrhů. Firmy by problémy měly řešit proaktivně, aby se vyhnuly podávání insolvenčních návrhů. Mluvíme o mimosoudním jednání s věřiteli o restrukturalizaci. Insolvenční návrh je ten poslední moment, kdy se už nedá nic jiného dělat.

Jak rychle je možné mimosoudní jednání zvládnout? Aerolinky Smartwings, které zastupujete, se o to pokoušely sedm měsíců. Je to obvyklá doba? Sedm měsíců je dobré minimum pro velkou firmu, za něž se to dá zvládnout. Jednání o restrukturalizaci jsou velice

Jiří Tomola

je partnerem advokátní kanceláře Dentons a vede její tým restrukturalizací, insolvenční a bankrotů. Zaměřuje se také na právní poradenství v oblasti bankovníctví a financování podniků. Ve své 20leté praxi pracoval na řadě významných insolvenčních kauz nejen v Česku, ale i ve střední a východní Evropě. Zastupoval například výrobce vstříkacích zařízení do motorů Motorpal, pro něž nakonec vydobyl záchranu až u Ústavního soudu.

složitá. Dá se říct, že Smartwings to vlastně zvládly v úžasné krátké době. Po celých těch sedm měsíců probíhala intenzivní práce na všech stranách, nejen na straně společnosti, ale i věřitelů.

Moratorium ale podle insolvenčního zákona obvykle trvá jen tři měsíce. Je tedy běžné, že ho soudy dlužníkům prodloužují?

Zákon prodloužení umožňuje. A v řadě případů, kdy se moratorium používalo, také k prodloužení došlo. Je to

celkem správné, protože ta doba tří měsíců je velmi krátká na vytvoření návrhu řešení, jeho projednání s věřiteli a uvedení do praxe. Chce to více času.

Je tedy prodloužení v podstatě formalita, nebo je potřeba mít pro soud, pro věřitele pádné argumenty? Primární je přesvědčit věřitele a myslím si, že se obvykle chovají velice racionálně. Určitě ale nebudou prodloužovat moratorium pro hezké oči dlužníka. Prodlouží ho a poskytnou dodatečnou podporu a lhůtu jenom v situaci, kdy vidí, že podnik vytváří nějaké řešení, které má šanci na úspěch. Soud by pak podle mého názoru neměl hledat důvody, proč moratorium neprodloužit. Pokud existuje věřitelská podpora dlužníka, tak by měl vyhovět jejich vůli.

Dá se tedy říct, že v případě Smartwings byla podpora věřitelů silná, když nakonec získaly dostatek času? Ano, ta podpora tam silná byla. Je to i tím, že neinsolvenční řešení vždycky přináší vyšší míru uspokojení, vyšší míru návratnosti pro jednotlivé věřitele. Může znamenat uspokojení ve výši 100 procent jejich pohledávek. Jakmile společnost sklouzne do formálního řešení, tedy do insolvenčního

řízení, tak se míra uspokojení věřitelů rapidně snižuje a v některých případech se může blížit i nule.

Proč je to snížení tak velké? I v insolvenčním řízení firmy přece mají možnost reorganizace, tedy záchrany?

Je to otázka schopnosti a možnosti udržet hodnotu podniku. V insolvenční se kolem pohybují investoři, kteří se dívají na prodávaná aktiva a v této situaci nehodlají nikde platit prémiovou cenu. To hodnotu prodáváného majetku tlačí výrazně dolů. Roli ale hraje i postoj věřitelů. Pokud se pohybujeme v neinsolvenčním řešení, tak tam vždycky dlužník musí počítat s tím, že věřitele uspokojí v plném rozsahu. V insolvenčním řízení už věřitelé počítají s tím, že uspokojení nebude stoprocentní. I když se podnik podaří udržet v chodu, většinou dozná významných kvantitativních změn, které jeho hodnotu sniží. Rozdíl v míře uspokojení se pohybuje v desítkách procent.

To jsme ostatně nedávno viděli v případě oděvního řetězce Blažek. Pokud by věřitelé nekývli na restrukturalizaci, neviděli by ze svých pohledávek téměř nic. Společnost Blažek neměla majetek, který by se dal zpeněžit. Ano, v tomto případě jde o řetězec prodejen, které když přestanou fungovat, jeho hodnota je limitně blízká nule. Zásoby zboží na skladě jsou sice hezké, ale když je neprodáte v kamenných prodejnách, tak je vždycky prodáte s výraznou ztrátou. A také právě doprava je klasický případ, kdy v insolvenční nemusí zbyť pro věřitele téměř nic. Letadla bývají zpravidla na leasing, letecká společnost je nevládní. V naší části světa není moc příkladů, kde by aerolinky prošly úspěšně formálním insolvenčním procesem. Vzpomeňme na historický příklad SkyEurope. Ta se také pokoušela o reorganizaci a neprošla jí. Stačilo, že jim neodletělo jedno letadlo. A i když se to podařilo rychle vyřešit, znamenalo to ztrátu důvěry, zrušení nasmlouvaných letenek a konec společnosti.

Najdou se přesto případy, kdy je pro dlužníka lepší vstoupit do insolvence?

Mimosoudní restrukturalizace při současné absenci právního rámce vyžaduje dohodu dlužníka minimálně se všemi velkými věřiteli. Když podnik není schopný shodu nalézt, nezbyvá než podat insolvenční návrh. Reorganizace má alespoň nějaká pravidla, jak ten proces provést, jak nastavit shodu s věřiteli, a přitom umožňuje prosadit navrhované řešení i přes nesouhlas věřitelů, pokud jsou splněny podmínky dané zákonem.

Aerolinky Smartwings

- ▶ Specializují se na charterové lety, zejména pro cestovní kanceláře.
- ▶ Patří do skupiny Smartwings Group, která čítá celkem pět leteckých společností operujících v Česku, ale také v Polsku, Maďarsku a na Slovensku. Patří do ní mimo jiné také České aerolinie.
- ▶ V roce 2019 skupina vydělala 28 miliard korun, aerolinky Smartwings zhruba 133 milionů korun.
- ▶ Kvůli koronaviru ale firma musela omezit provoz, což ji dostalo do finančních potíží.
- ▶ Aerolinkám Smartwings se v březnu podařilo od pětice bank v čele s UniCredit Bank získat úvěr ve výši dvou miliard korun.
- ▶ Dalších zhruba pět miliard korun Smartwings získaly od akcionářů, zejména společnosti Unimex Group a leasingových společností. To aerolinkám pomůže pokračovat v provozu.
- ▶ Naopak na záchraný úvěr nedosáhla sesterská firma Smartwings – České aerolinie. Ty skončily v insolvenční.

V případě skupiny Smartwings nyní vidíme snahu o oba přístupy. Aerolinky Smartwings se snaží situaci řešit neformálně, jejich sesterské České aerolinie jsou v insolvenční. Proč tak rozdílný přístup?

Tyto společnosti sice podnikají ve stejném oboru, ale mají naprosto rozdílnou skladbu věřitelů a obchodní model. V případě Smartwings restrukturalizace možná byla, bylo možné se dohodnout s věřiteli a ve druhém případě to nešlo. Máte tady otázku faktické možnosti zajištění financování toho procesu. Máte tady množství a skladbu věřitelů. Je jednodušší se bavit s 20 velkými věřiteli z řad bank a finančních institucí nebo z řad velkých dodavatelů. Ale je téměř nemožné se bavit s desítkami a stovkami malých, které ani není možné identifikovat.

V případě aerolinek Smartwings ale pomohla i podpora akcionáře – společnosti Unimex. Je to tak?

Obecně platí, že bez podpory akcionářů není možné zrealizovat žádné řešení. Věřitelé se dívají na to, jestli akcionář podpoří zvolené řešení a jestli je schopný do toho něco dát. V případě Smartwings sehrála naprosto zásadní roli. Bez toho by restrukturalizace nemohla proběhnout. Je bláhové se domnívat, že jakákoliv banka nebo věřitel budou souhlasit s řešením, které je bolí. Anebo do kterého musí něco investovat, aniž by podobnou investici učinil ten, kdo z té společnosti má profit. I při všech těch ne zrovna ideálních podmínkách státní podpory tak v tomto případě sehrál úvěr z programu Covid Plus zásadní roli.

Bez státní garance by tedy Smartwings půjčku nezískaly? Nechci spekulovat. Ale je pravděpodobné, že by to bez státní garance neprošlo. Státní podpora je přitom menší než v blízkém i ve vzdáleném zahraničí.

Jak dlouho trvalo dojednání Covid Plus úvěru pro Smartwings?

Jen na moratoriích jsme napočítali sedm měsíců. Smartwings šly do moratoria s tím, že už připravovaly řešení. I o úvěru Covid Plus jednaly, než vstoupily do moratoria.

Jak výrazně délku a složitost jednání ovlivnilo to, že úvěr neposkytovala jedna banka, ale hned čtyři?

V dnešní době jsou syndikované úvěry standardní. Nicméně každý věřitel si riziko té transakce posuzuje sám. Vnásí do toho svůj náhled na riziko. Na konci dne je to vždycky sjednocení se na základním společném jmenovateli. Na délku jednání to tedy nemá příliš vliv, je to spíš otázka dokumentace.

To ale zvyšuje riziko, že některá z bank řekne ne a žádný úvěr nebude.

Samozřejmě, to se může stát. A pak může dojít k tomu, že se ta transakce neuskuteční vůbec, protože banky žijí v prostředí, které je silně regulované, a žádná nemůže beztrestně říct, že půjčí klientovi neomezenou částku.

Státní garanci musela schválit také Exportní garanční a pojišťovací společnost. Jak je toto časově náročné?

Ani prodloužení kvůli jednání s EGAP není příliš podstatné. Co je u koronavirových úvěrů složité, je to, že je banky poskytovány společně, které jsou v reálných finančních potížích a bojují s nedostatkem peněz. V takové situaci je těžší úvěr dojednat, je těžší připravit jeho podmínky. Ve chvíli, kdy jde žádost o garanci na EGAP a kdy pracujeme na dokumentaci, tak už jsme v podstatě ve finále.

Při poslední hospodářské krizi byl insolvenční zákon nový, teď už je ozkoušený, existuje k němu soudní výklad. Jak velkou výhodou to nyní pro podniky v potížích je?

Je to určitě fajn. Co nám bohužel v zákoně chybí, je rámec preventivních restrukturalizací, který by mohl umožnit i jiné než invazivní řešení. I podle současné právní úpravy je mimosoudní jednání možné, ale pokud by se zjednodušilo, bylo by to vhodné a žádoucí. Jedna věc je dosáhnout obchodní dohody, druhá věc je dosáhnout právní shody na tom, jak ji implementovat. ■

Češi chtějí být on-line

– TEXT – Alžběta Vejvodová

Idé vybrali nejlepší zákon uplynulého roku. Je jím novela zákona o bankách, která zavedla nový způsob identifikace lidí na internetu. Při komunikaci se státem či firmami on-line díky ní mohou prokázat svou totožnost pomocí přihlašovacích údajů do internetového bankovníctví.

Tato norma získala 73 procent hlasů odevzdaných v anketě Zákon roku. Už podruhé v řadě tak zvítězil předpis, který má usnadnit on-line komunikaci. V loňském ročníku totiž vyhrál zákon o právu na digitální služby. Ten dává lidem právo nejpozději začátkem roku 2025 komunikovat se státními úřady elektronicky.

► Nejlepším zákonem loňského roku je norma, díky níž mohou Češi na internetu prokazovat totožnost pomocí hesla do banky.

„Digitalizační regulace bývá přijímána pozitivně, protože často vytváří infrastrukturu pro nové podnikání. V minulosti takto vyhrál třeba ještě zákon zpřístupňující otevřená data státních rejstříků ke komerčnímu využití,“ uvádí předseda nominační rady Zákonu roku a advokát Deloitte Legal Tomáš Babáček. Svědčí to o připravenosti českých podnikatelů si s on-line byznysem poradit a o potřebě dotáhnout dluh eGovernmentu, který se v Česku nasměřoval. Řada systémů státu včetně nejnovějšího portálu Moje daně se opírá ještě o systémy z 90. let minulého století. Češi musí nosit na úřady i formuláře, které by šlo snadno vyplnit elektronicky. V míře digitalizace státu Česko patří k nejhorším zemím v Evropské unii.

Díky bankovní identifikaci získaly stát i soukromé firmy jednoduchý nástroj na ověření totožnosti svých klientů. Ten je navíc oproti starším možnostem, jako je elektronický občanský průkaz nebo služba Moje ID, mezi lidmi hojně rozšířený. Přihlašovací údaje do internetového bankovníctví má skoro šest milionů Čechů. Ti se teď jimi mohou přihlásit například k vyplnění formulářů ke sčítání lidu a v dalších měsících je budou moci využít také třeba k prokázání totožnosti v on-line komunikaci s pojišťovnou nebo prodejcem elektřiny.